

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24.11.1964, sp. zn. Cz 48/64, ECLI:CZ:NS:1964:CZ.48.1964.1

Číslo: 11/1965

Právní věta:

Předpokladem pro zbavení rodičovských práv podle § 44 odst. 3 zák. o rod. je, že rodiče neplní své povinnosti, ač by je plnit mohli. Nejde-li o zaviněné neplnění povinností, zejména nemohou-li rodiče plnit povinnosti k dětem pro objektivní příčiny, může soud vyslovit jen omezení rodičovských práv, vyžaduje-li to zájem společnosti na řádné výchově dětí. Opatření podle § 44 zák. o rod. lze zrušit a rodičovská práva obnovit, odpadnou-li důvody, pro které došlo ke zrušení nebo omezení rodičovských práv. Opatření podle § 44 zák. o rod. nelze nařídit pro okolnosti, k nimž došlo před několika lety a které v době vyhlášení rozhodnutí již nejsou.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 24.11.1964

Spisová značka: Cz 48/64

Číslo rozhodnutí: 11

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Výchova dítěte

Předpisy: 94/1963 Sb. § 44 99/1963 Sb. § 6

§ 120

§ 154

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Okresní soud v Jičíně vyslovil, že se J. B. zbavuje rodičovských práv k nezletilým dětem podle § 44 odst. 3 zák. o rod.

Krajský soud v Hradci Králové rozsudek okresního soudu potvrdil.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona, podané předsedou Nejvyššího soudu, že rozsudky obou soudů byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle § 44 odst. 3 zák. č. 94/1963 Sb., zbaví soud rodiče rodičovských práv, když tito zneužívají svých práv nebo závažným způsobem zanedbávají své povinnosti. Zanedbávání povinností rodičů

předpokládá vědomé jednání, případně neplnění rodičovských práv a povinností z vůle rodičů. Musel by tedy soud zjistit, že rodiče povinnosti neplní, ač by tak činit mohli. Nejde-li o zaviněné neplnění povinností, zejména nemohou-li rodiče povinnosti k dětem plnit pro objektivní příčiny, pak může soud rodičovská práva jen omezit (§ 44 odst. 1, 2 zák. o rod.).

Soud prvního stupně se otázkou zneužití práv a závažného zanedbání povinností z tohoto hlediska nezabýval. Převzal zjištění ze spisů P 161/52, v nichž šlo o zbavení svéprávnosti otce dětí J. B. a zřejmě i ze spisů Nc II 256/49 o nařízení ústavní výchovy nad nezletilými dětmi Josefem, Jiřím, Jaroslavou, Janou a Marií, v nichž se však soud zabýval hlavně otázkou vhodného prostředí pro výchovu dětí, přičemž však blíže nezjišťoval příčiny nedostatků v zajištění materiální péče o děti. Oba rodiče poukazovali na to, že nemohli získat řádné zaměstnání, že otec dětí, který je duševně chorý, nestačí vydělat tolik, aby kryl potřebu početné rodiny a že matka dětí vedle péče o domácnost se starala o čtyřkorcové hospodářství. Těmito námitkami se soudy nezabývaly a ponechaly bez povšimnutí i skutečnost ze spisů vyplývající, že matka dětí porodila během 13 let od r. 1944 do r. 1957 celkem 12 dětí a že tedy prakticky každoročním těhotenstvím byla její pracovní schopnost a možnost najít vhodnou pracovní příležitost podstatně snížena. Po r. 1957 matka již děti v přímé péči neměla, neboť i další děti byly po r. 1949 postupně předávány do ústavní výchovy. Po r. 1957 mohlo tedy zanedbávání povinností spočívat zejména v tom, že matka nepřispívala na jejich výživu. Nebylo však zjištěno ani zjišťováno, zda byl ústavem, kde byly děti umístěny, na matce příspěvek požadován a zda si tedy byla vědoma toho, že má na děti platit a zda se vyhýbala zaměstnání proto, aby se vyhnula této povinnosti. Právě tak nebylo ani zjišťováno, zda matka děti v ústavech navštěvuje a zda vůbec má o jejich výchovu a výživu zájem.

Krajský soud neprověřoval tvrzení matky dětí, uvedená v odvolání, že se o práci marně ucházela na ONV již v r. 1958 a pak v r. 1961 a 1963. Okresní soud sice zjistil, že matka dětí pracuje nyní v AZNP v M. B., vyslovil však pochybnosti v tom směru, zda v zaměstnání setrvá, aniž zjistil, jakou má nyní matka v zaměstnání pracovní morálku, jakou má práci a příjem. Pokud pak okresní soud vycházel ze stanoviska, že matka mohla na děti působit špatným vlivem a využívat jejich výdělků pro sebe, není toto tvrzení podloženo žádnými konkrétními důkazy. Že by se matka pokoušela nějakým způsobem nepříznivě ovlivňovat své děti k porušování pracovní morálky či k jiným činům, které by ohrožovaly jejich morální vývoj, nebylo ani tvrzeno. Neměl tedy ani okresní soud ani krajský soud, který rozsudek okresního soudu potvrdil, řádné podklady ve skutkovém zjištění pro závěry, že došlo k zneužití rodičovských práv, nebo i k zanedbání povinností závažným způsobem.

Při výkladu § 44 zák. o rod. je také nutno vycházet ze stanoviska, že toto opatření provádí soud v zájmu nezletilých dětí a v zájmu společnosti a proto také toto opatření lze zrušit a rodičovská práva obnovit, když odpadnou důvody, pro které ke zrušení nebo omezení došlo. Není proto možné, aby soud nařídil toto opatření pro okolnosti, které se sběhly před několika lety a které v době vyhlášení tu nejsou.

Protože tedy okresní soud rozhodl bez zjištění skutečného stavu věci a nevycházel ani ze stavu, jaký je v době vyhlášení rozhodnutí, dospěl k nesprávnému právnímu závěru při výkladu § 44 odst. 3 zák. o rod. a protože krajský soud toto rozhodnutí potvrdil, porušil oba soudy zákon v ustanovení § § 6, 120, 154 odst. 1 o. s. ř. a § 44 odst. 3 zák. č. 94/63 Sb.